

ET BRUDT ÆGTESKABSLØFTE

Præsten i Nørre Jernløse contra Kammerjomfruen paa Frydendal.

Ved Erh. Qvistgaard.

Johan Adolph Hansen Nimb, som midt i det 18. Aarh. var Sognepræst i Nørre Jernløse, blev i 1744 indviklet i en meget ubehagelig Proces med Kammerjomfru Karen Lauritsdatter Jordhøj paa Frydendal.

Han havde lovet hende Ægteskab, skænket hende adskillige Gaver og skrevet flere elskovsvarme Breve til hende, saa hun gik i god Tro og Tillid til hans Bestandighed i Gang med Forberedelser til Brylluppet. Men saa trak han sig pludselig tilbage og giftede sig snart efter med en anden.

Jomfru Karen blev naturligvis ilde til Mode derover, og i sin retfærdige Harmе anlagde hun Sag mod ham. Vi skal nedenfor gengive en Del af de Breve og Dokumenter, som blev forelagt i Retten. De er ikke smigrende for den mandlige Part i Sagen og viser, at ogsaa i 1744 kunde et brudt Ægteskabsløfte give Anledning til Proces.

Iblandt de »indkomne Breve« fra Merløse Herred 1744 til Biskoppen findes følgende:

Høyædle og Høyærværdige
Høystærede Herr Biskop!

Ved dend Leylighed at Deres Høyærværdighed agter Sig her i Egnen at visitere, har jeg holdt fornøden at insinuere indlagte korte, dog ganske rigtige, Extrakt over Sagen imellem Hrr Nimb i Nørre Jernløse og min Pige, Karen Jordhøy, som hun for sin lange og troe Tjeneste ikke har forskyldt saaledes at omgaas, paa

det at Deres Høyærværdighed deraf kunde have nogen Oplysning om Sagen, naar derom maatte tales med Prousten, Doktor Bredenberg, som jeg ikke uden Grund mistænker at have consuleret Præsten til denne Afvey, hvorom Deres Høyærværdighed faar bedst Oplysning, om Præsten en particulier (privat)*) derudi examineres, og omendskiønt denne Forlovelse har været mig uvidende, førend han blev ordineret, saa kan jeg dog ikke nægte, at Præstens Ustædighed fortryder mig meget, og at jeg i Henseende til Pigens lange og tro Tjeneste og det slette Udfald hendes som første Gang til-sagde Mariage (Giftermaal), haver tagen, finder mig forbunden at assistere hendes Ret i alt, hvis jeg formaar, til et retfærdigt Udfald.

Hafde Deres Høyærværdighed nogen Betragtning for Præsten, og han paa en sømmelig og Pigen anstændig Maade vilde indfinde sig med Forligs Propositioner (Forslag), skal Deres Høyærværdighed fornemme, at jeg i alle raisonable Ting skal dertil contribuere (bidrage) hvad jeg formaar.

At jeg saa dristig med dette, i Deres Høyærværdigheds nu saa vigtige indfaldende Forretninger incommoderer (ulejliger), beder jeg ey at vorde ilde optagen forsikrende med ald Consideration (Agtelse) stedse at forblive

Frydendahl
d. 29. July 1744.

Høystærede Hrr Biskoppes
Høyædle og Høyærværdige
Tjenstskyldigste
Tjenerinde
sal Hr A. v Eyndsens
f. Kragh.

»Speciem. Facti. (De foreliggende Kendsgerninger.)

Præsten i Nørre Jernløse, Hr. Johann Adolph Nimb, har ved sin Søster, Forpagtersken paa Frydendahl, Madame Toftegaard begyndt at proponere (foreslaa) Mademoiselle Karen Jordhøy, som var i Tjeneste hos Frue Generalinde von Eynden til Frydendahl og haver tient der ærlig og troe i 18 til 20 Aar, at han vilde forlove sig med hende til Ægteskab, samme Begiæring er sket i November Maaned 1742. Paa hvilken Tid end ikke Præsten i Nørre Jernløse var siug, at nogen kunde tænke paa Vakance, mens Jordhøy gav Madame Toftegaard det Svar, at

*) Til en Del af Tekstens Fremmedord her og i det følgende er i Parenthes tilføjet en Forklaring. Red.

hun forlovede sig med ingen, førend hun saa, han hafde Brød (Embede). Nimb rejste med den Besked derfra til Aversi, hvor hans Broder er Præst og forblev der til For-aaret eller Sommeren 1743.

Imidlertid skriver han til Søsteren udi December 1742 og skikker et aabent Brev til Mademoiselle Jordhøy og der-udi paa forbindligst Maade anmoder hende om Forlovelse, indtil han fik Brød, hvilket Brev Søsteren efter hans Be-gæring forsegler og overleverer Mademoiselle Jordhøy, men fik Brevet tilbage med det mundtlige Svar, at hun ikke forlovede sig med nogen, førend hun saa han var forsiu-net med Brød, hvorover Søsteren skikkede ham Brevet tilbage med det givne Svar.

Dette Brev og dets Rigtighed med Frem- og Tilbage-sendelse authoriseres fuldkommen af Forpagteren Ip Tofte-gaard og Hustrues edelige til Tinge aflagde Vidnesbyrd.

Da han udi Juni Maaned 1743 kommer igien til Fry-dendahl, har han samme Brev med sig og overlefferer Mademoiselle Jordhøy med de Ord at det hafer ligget i hans Coffre (Koffert) fra i Fjor, efter Søsterens aflagde Vidnesbyrd.

Da han nu var bleven voceret (kaldet) til Nørre Jern-løse Kald af Hrr. Etatsraad Løwenschiold og vilde til Kø-benhavn at søge Confirmation (kgl. Stadfæstelse) saavel-som at ordineres, tøver han nogle Dage paa Frydendahl saasom Fru Generalinden og hendes Pige Karen Jordhøy var paa Totterupholm.

Ved deres Hjemkomst formaar han Pigen til sig til Forpagteren Toftegaards som hans Svoger, og der i En-rom foreholder hende sin Kiærlighed visende hende sit Kaldsbrev og endnu anmoder om ja, som hun da endelig tilsiger hannem og ved begges Erklæring for Søsteren, modtager og takker for hendes Gratulation.

Derpaa rejste han fornøjet til Kiøbenhavn og strax skriver hende tilbage, takkende for hendes søde givne Svar, bevidner hans Venners Glæde over den dobbelte Lykke

ham var vederfare, relaterer (beretter) hvorledes det stod med hans Expedition, sender hende en amailleret Guld-ring og 1 Sølv Hovedvandsæg, som sin søde Siæl til en Erindring og forpligter sig i alle forbindligst Terminis (Maader) at være hendes hulde Ven, Elsker og oprigtigste Tjener.

Pigen rejste derpaa til Jylland med sit Herskab, og ved Tilbagekomsten indfinder han sig atter som ordineret Præst, igientager hans Kiærlighed og modtager fra hende en Present af en Sølv Snustobaksdaase, og fra den Tid af holdes de iblandt alle Folk og særdeles hans egne Venner for virkelig Forlovede, Mad. Toftegaard kalder hende sin Søster, Præstens Moder udi Skrifvelse fra Aversie af 22. Juli 1743 kalder hende sin Datter og Toftegaards Børn kalder hende deres Moster, som alt tilstrækkelig er bevist.

Da Præsten selv declarerer hende offentlig for sin forlovede Kiæreste, ikke for 1 eller 2 men for 6 a 8, modtager deres Gartulation og takker derfor, ønsker at Naadens Aaret var til Ende og at deres Brøllup ey forlænge blev opsat, alt dette er og ydermere tilstrækkelig kan blive bevist.

Disse Forlovede gaar da nærmere til forestaaende Husholdning, Præsten sender sine forrige Aars Tiendegæs til Frydendahl at lade slagte hos sin Søster, Pigen giver Salt dertil og accorderer med Søsteren at faa Smør for Fittet, hun forskaffer et feet Slagte-Høfde, som bliver saltet og røget, hun forskaffer sig og lader gjøre adskiligt Boeskab til fælles Nøtte, fæster Pige og Karl til deres Tjeneste, skikker sort Stof til Præsten til en Kiøle, som er hos Forpagteren og ordinerer Damask til hans Schlafrock (Slaabrok) med mere, som er for vidtløftig at opregne.

I ald denne Tour, som continuerede (vedblev) fra July Maaned 1743 til Marts dette Aar har de under Forlovelse og Ægteskabs Løfte omgaaed hinanden med ald Venlig-

hed frit og aabenbare i hver Mands Paasyn, givet hinanden alle de Caresser (Kærtegn), som deslige Folk er til-ladt og derved exponeret sig alle Critiqver (udsat sig for Kritik).

Mens udi Marti Maaned sidst begynder først denne Kiærlighed at kiølnes hos Præsten, da han foragter hendes Nærværelse og paaskyder han kan ikke faa Kiærlighed til hende, da han dog aldrig med Skiel foregifver nogen Mangel enten paa hendes Person eller Oprigtighed, og derfor har hun maatte gribe til Proces, dels at vise sin Uskyl-dighed i at have overtraad eller mishandlet imod det han-nem tilsagde Løfte, dels at overbevise hannem sin uan-stændige Ustadighed som Præst og dels for at faa ved-børlig Satisfaction (Opreisning) for ald den Tort, Skade og Eftertale, hende derved er paabragt.

Da det nu er klart, at Præsten af egen Drift har søgt hendes Forlovelse, førend han blev Præst, som hun afslog, at han igen har søgt det samme, da han var ble-ven Præst, og ingen ved nogen Slags Middel har per-suade-ret (drevet) ham dertil, og hun omsider har ladet sig over-tale at give ham sit Ja, og han under saadan Tilsagn har levet kjærlig med hende i $\frac{3}{4}$ Aar og ført hende baade i Landery og stor Bekostning saa spørges billig, om alt dette for en Præstemand, der skulde lære andre Ægteskabs Løf-tets Bestandighed, kan afgaa uden Forsoning med Publico (Offentligheden), som han har forarget og med hende i Særdeleshed, som han baade paa Person, Navn og Rygte og stor Bekostning for hans Skyld har læderet (skadet).

Det Ægteskabs Løfte han selv har søgt forhvervet sig, giort self bekiendt for alle Forekommende, og hun ikke heller har kunnet nægte, formenes at være det ret-teste Ja Ord baade for Gud og Mennesker.

C o p i e.

Dydædle søde Jomfrue!

At jeg ikke længe siden har, da jeg dog ofte har haft det i Sinde, toret fremkomme med mine i Hjærtet længe forborgne Tan-

ker, er Aarsagen, at jeg ikke har haft Brød (Embede) at komme med, men som jeg nu ikke længere kan tvinge mine Tanker og faste Forsæt til at udbede mig søde Jomfrues intime og bestandige Venskab til paafølgende Ægteskab, om Gud lader os leve, saa er nu min ærbødige Begiæring til Dydædle, søde Jomfru, at jeg skal i dette Brev udøse mit ganske Hjærte for hende, at søde Jomfru vil lade mig vide, om hun ikke selv vil da ved min Søster, om hun kan i sit Hjærte finde Tilbøjelighed til at elske mig, saaledes som jeg længe har og endnu daglig mere og mere elsker og ærer hende i mit Hjærte. Jeg ved nok at søde Jomfru vil svare mig: det er tidsnok at tale derom, naar I har Brød, ja det er og sandt, men dette vil jeg dog indstændig udbede mig af søde Jomfru, at hun vil lade mig vide, om jeg, naar Gud giver Brød enten her i Siælland, som skulde være mig kiærest, eller noget andet Sted, jeg da maa have en fri Adgang til søde Jomfru uden Afvisning. Hendes gode Forstand, Guds frygt og mange andre Dyder har indtaget mit Sind, saa at et godt Svar alene og intet andet kan sætte det i Rolighed igen og ved hendes Igien-Kjærlighed, Forstand og Guds frygt, haaber jeg i Fremtiden at profitere meget baade i Raad og Daad. Jeg forsikrer søde Jomfru, at hun skal finde alt det hos mig, som kaldes Guds frygt, Kiærlighed, Oprigtighed og Bestandighed til hendes daglige Fornøjelse, saalænge Gud sparer Livet. Jeg slipper sandelig min søde Jomfru ikke, før end hun giver mig et got og endeligt Svar, siden føje Gud nok min Lykke, at jeg faar Brød. Iøvrigt næst et lyksaligt og frydefuldt Nytaars Forønskning med mange flere i ald selfønskende Velstand, Sundhed og Velsignelse baade i timelige og aandelige gode Ting over søde Jomfru er jeg til Døden uafsladelig med ald Æstime

Aversie Præstegaard
d. 28. Dec. 1742.

Dydedle søde Jomfrues
ærbødigst og ydmygste
Tjener
Johann Adolph Nimb.

A' Mademoiselle
Mademoiselle Caren Jordhøy
ærbødigst
af Frydendahl.
par Couvert.

Dydædle søde Jomfru!
Allerkiæreste Veninde.

Jeg understaar mig for den Kiærligheds Skyld, som jeg er forsikret, hun i sit Hjærte bær for mig, at takke for ald Fornøjelse i Hendes adskillige Nærværelse hos min Svoger, men især for den

sidste angenehm (behagelige) Nærværelse, da hun søde Veninde gav mig sit søde Svar, der hver Minut i Timen og hver Time paa Dagen staar mig for Øynene og hjertelig glæder mig. Gud ledsage nu hendes Naade samt min lille søde Dukke vel baade frem og tilbage, at jeg maatte se og tale med hende igien i samme glædelige Tilstand, som jeg i Førgaars forlod hende udi. Jeg kom herind i Dag, som er Fredag Kl. 10 Formiddag og forefandt alle her i god Tilstand, hvilke alle glædede sig over min Lykke i begge Stykker. I Dag indleverede jeg mit Kaldsbrev paa Cantzelliet, men Kongebrevet (kongelig Udnævnelse) faar jeg ikke, sagde de, førend paa Lørdag 14 Dage. Biskoppen var jeg ogsaa hos, han glædede sig og derover.

Jeg understaar mig og hermed at sende min søde Siæl 1 amalleret Guldring og 1 Sølv-Hovedvandsæg til en liden Erindring om mig, naar hun ser derpaa, jeg haaber min søde Ven forsmaar den liden Present ikke, vil Gud jeg lever, skal jeg vise min Kiærlighed i store Ting. Iøvrigt næst kiærligst Hilsen fra alle mine herinde er jeg uafsladelig til Døden

Kbhavn

d. 19. Juli 1743.

A' Mademoiselle

Mademoiselle Caren Jordhøy

af Frydendahl

pr Couvert

Dydædle søde Jomfru
min

Allerkierst Venindes
Hulde Ven, Elsker og
oprigtigste Tjener
J. A. Nimb.

Hierte Elskende søde Jomfrue

Høytærede kiære Datter!

Jeg takker kierligst for hendes angenefne Skrivelse, og som jeg deri ser en dobbelt Glæde, min kære Søn er vederfaret, som er mig en inderlig Glæde og som dydige Jomfru jeg altid har elsket og set fra den første Tid jeg havde den Ære at se hende, at en Mand var lykkelig, som fik saa forstandig et Menneske, som med Kiærlighed og gode Raad kunde gaa ham til Haande, og som baade min Søn og jeg ønsker dem ald Lykke og Velsignelse, at det som er begyndt i Gud maa ogsaa endes til deres timelige Velfærd og evig Salighed. Den naadige Generalinde, som har sørget for hendes Velfærd, skal jeg aldrig aflade Nat eller Dag at tilbede min naadige Gud om ald Velsignelse og en stedse varende Glæde og Sundhed over hende og høyardelige Familie, og jeg ser

af hendes Skrivelse, at de agter sig til Jylland, Gud give dem dertil Lykke og Velsignelse, og vi maa se dem igen med Glæde. Min Søn og jeg hilser kiærligst dydigste Jomfru, og er jeg uaf-ladelig Hierte Datters elskende Moder til Døden.

Else Dorothea Sommerfeldt
Sal Mag Nimbs.

Aversie d. 22. Juli
1743.

A' Mademoiselle
Mademoiselle Jordhøy
af Frydendahl.

Som det fremgaar af disse Breve, særlig Hr. Nimbs af 19. Juli 1743 havde han virkelig forlovet sig med hende og forpligtet sig til Ægteskab med hende, men desuagtet trak han sig tilbage og ægtede en anden.

Under den ret vidtløftige Retssag, som hun som Følge heraf anlagde mod ham, og som fremkom baade for Provsteretten 1744 27. Oktbr. i Hagedsted Præstegaard og paa Holbæk Byting d. 16. Novbr. s. A., gjorde Hr. Nimbs Forsvarer gældende dels, at hun havde handlet om Ægteskab med en anden, nemlig Hr. Sognepræst Fred. Christensen i Ruds Vedby, paa samme Tid hun havde Forbindelse med Hr. Nimb, dels at hun havde en legemlig Svaghed, og derfor havde han trukket sig tilbage. Herimod vidnede Hr. Sognepræst Benzon i Kundby, at hun var af stille Leve-maade og Opførsel og var et honnet og anstændigt Fruentimmer, og han vidste heller ikke noget om, at hun havde nogen legemlig Svaghed. Ved en Provsteretsdom paa Landemodet i Oktober 1745 blev Hr. Sognepræst Fred. Christensen fritaget for at vidne om, enten han og Karen Jordhøj havde haft Giftermaals-Tanker eller ej.

Hvad Resultatet af denne Retssag blev, har jeg ikke kunnet finde, men i 1748 ægtede Hr. Nimb en anden, og Jfr. Karen, der var en Præstedatter fra Ude- og Oppesund-by (s: Frederikssund), trøstede sig ogsaa, idet hun 1750 ægtede Hr. Sognepræst Trochman i Odden.